

Länsstyrelsen i Stockholm

2016-03-01
1(6)
Dnr 2012:518

Slutredovisning av uppdrag som avser utbildning av brobyggare inom regeringens strategi för romsk inkludering

A2012/1387/DISK

Härmed slutredovisas det uppdrag som avser utbildning av brobyggare i de kommuner som ingår i pilotverksamheten för strategin för romsk inkludering, Luleå, Linköping, Helsingborg och Göteborg. Malmö erbjöds att delta men avstod från deltagande i utbildningen. Uppdraget är givet i särskild ordning i april 2012. Slutredovisningen ska enligt uppdraget innehålla uppgifter om vilken typ av utbildning som gjorts tillgänglig och antalet deltagare samt en utvärdering av utbildningen. Av utvärderingen ska framgå om utbildningen varit effektiv och hur en eventuell fortsättning av utbildningen skulle kunna integreras i ordinarie strukturer.

Bakgrund

Regeringen har uppdragit åt Statens skolverk att ansvara för genomförandet av vissa åtgärder som aviserats i skrivelsen En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012 - 2032 (skr. 2011/12:56). Den del av uppdraget som omfattar en utbildningssatsning för brobyggare redovisas här. Brobyggare i detta uppdrag är kvinnor och män med romsk språk- och kulturkompetens som ska fungera som länk mellan romska familjer och förskola och skola. Brobyggare kan även stödja barn och elever i förskola, förskoleklass och grundskola.

Inom uppdraget ingår att se till att lämplig utbildning görs tillgänglig för att utbilda totalt ca 20 brobyggare under perioden 2012–2015. Brobyggarna ska utbildas för arbete inom förskola, förskoleklass och grundskola i de kommuner som ingår i pilotverksamheten. Syftet med utbildningen är att brobyggarna ska bidra till att förbättra den romska minoritetens utbildningssituation.

Uppdraget har delredovisats av Skolverket vid tre tillfällen, 2013-02-05, 2014-02-27 och 2015-02-18.

Aktörer i samverkan

Skolverkets arbete med brobyggartutbildning för studerande med romsk språk- och kulturbakgrund har främst skett i samverkan med romska företrädare, med uppdragsgivaren, Länsstyrelsen i Stockholms län, pilotkommuner och kursledning och studerande vid Södertörns högskola. Uppdragsgivare mellan 2012 och 2014 var Arbetsmarknadsdepartementet och från 2014 Kulturdepartementet. Länsstyrelsen i

Stockholm har haft ansvar för samordningen av den nationella uppföljningen av den långsiktiga strategin för romsk inkludering 2012-2032.

Länsstyrelsen sammankallade inledningsvis representanter för de fem pilotkommunerna, lokala romska representanter samt Skolverket för att diskutera brobygggarrollen och gemensamt definiera denna.

Södertörns högskola planerade och genomförde utbildningen på uppdrag av Skolverket. Pilotkommunerna anställde romska brobyggare för 50 procent arbete i skolan och för att studera 50 procent av arbetstiden. Kommunala samordnare och de romska brobyggarnas chefer deltog i möten med Länsstyrelsen, Skolverket och kursledningen på Södertörns högskola. Skolverket har även deltagit i möten med Socialstyrelsen och Arbetsförmedlingen vid planering av brobyggarsatsning för arbete inom sociala sektorn och Arbetsförmedlingens service. Samverkan har även skett med Skolinspektionen i samband med myndighetens uppdrag att genomföra en granskning av skolors och huvudmännens insatser för att anpassa undervisningen till romska elevers förutsättningar.

Redovisning av arbetsprocessen

Från det att regeringen i februari 2012 beslutade om en strategi för romsk inkludering inledde regeringskansliet sitt arbete med överenskommelser med pilotkommuner och med att ge uppdrag till Länsstyrelsen i Stockholms län, till Skolverket och andra myndigheter. Uppdraget till Skolverket handlade om ta fram en brobygggarutbildning för arbete i skola. I slutet av maj 2012 presenterade pilotkommunerna sina respektive projektplaner och i början av september hade fyra av fem pilotkommuner lämnat in sin ansökan om att delta i satsningen. Malmö stad meddelade att man inte hade för avsikt att söka medel för delfinansiering av brobyggare.

Innehåll och organisering av utbildningen diskuterades med Länsstyrelsen, företrädare för pilotkommunerna, Södertörns högskola och Skolverket. Detta för att åstadkomma en så bred förankring och delaktighet som möjligt. Under hösten uppdrog Skolverket till Södertörns högskola att planera för och starta utbildning för romska brobyggare. I pilotkommunerna fortsatte arbetet med rekrytering och beslut för anställningar. Vid det första utbildningstillfället den 14 december 2012 deltog endast åtta studerande.

Vid samråd med romska riksorganisationer i december 2012 diskuterades problemen med att fylla utbildningsplatserna. Uppdragsgivaren, Länsstyrelsen, Skolverket och Södertörns högskola samverkade för att erbjuda pilotkommunerna en andra möjlighet att anställa och utbilda brobyggare. En utlysning av 12 utbildningsplatser gjordes för start höstterminen 2013. Detta resulterade i ytterligare 8 deltagare. I oktober fanns totalt 16 deltagare med i utbildningssatsningen. De nya studerande gick in i delkurs två och lämnade delkurs ett kvar till vårterminen 2015.

De studerande har en anställning som innebär att de arbetar som brobyggare på halvtid och studerar på halvtid. De studerande är anslutna till Södertörns högskolas kurswebb. Alla kursdeltagare samlas en gång i månaden under två och en halv dag

för gemensamma föreläsningar, seminarier, studiebesök, diskussioner och redovisningar. Mellan kurstillfällena har brobyggarna haft kurslitteratur att läsa samt olika uppgifter och delexaminationer att förbereda inför nästkommande kurstillfälle. Kursledningen på Södertörns högskola har kontinuerligt funnits tillgänglig för handledning och för frågor.

Utbildningens innehåll

Innehållet i utbildningen har tagits fram i samråd med företrädare för romska riksorganisationer, kommunala samordnare för romsk inkludering, studerande och kursledningen på Södertörns högskola. Utbildningen bedrevs enligt den utbildningsplan som Södertörns Högskola tagit fram på uppdrag av Skolverket. Utbildningen reglerades enligt förordningen (SFS 2002:760) om uppdragsutbildning. Det innebär att de studerande som genomförde utbildningen med godkänt resultat erhöll 30 högskolepoäng. Utbildningen var uppdelad på fyra 7,5 högskolepoäng kurser med en studietakt på kvartsfart.

- Delkurs 1, Interkulturella perspektiv på romers och resandes historia och nutid, 7,5 högskolepoäng.
- Delkurs 2, Interkulturella förhållningssätt i förskola, förskoleklass och grundskola samt det romska brobyggarpuppdraget, 7,5 högskolepoäng.
- Delkurs 3, Barns språksocialisation och lärande ur ett minoritetsperspektiv, 7,5 högskolepoäng.
- Delkurs 4, Ht 2014, Litteracitet och lärande ur ett minoritetsperspektiv, 7,5 högskolepoäng.

För att underlätta introduktionen till högre studier och för att utifrån aktuell forskning om romer öka deltagarnas kunskaper om den egna minoriteten, behandlade den första delkursen interkulturella perspektiv på romers historia och nutida situation. Genom denna inledning hade deltagarna förkunskaper att bygga vidare på, vilket gav bättre förutsättningar för att komma igång med sina studier på högskolan. Dessutom var flera av deltagarna inte födda i Sverige och deras kännedom om romers levnadsvillkor historiskt i landet var begränsade. Vidare innehöll utbildningen vissa delar ur lärarutbildningens så kallade utbildningsvetenskapliga kärna som exempelvis det svenska skolsystemets historia, läroplaner och styrdokument i skolan, betyg och bedömning, viss specialpedagogik, de övriga fyra nationella minoriteterna i ett skolperspektiv, barns språksocialisation och lärande, interkulturella förhållningssätt samt själva brobyggarpuppdraget. Efter önskemål från brobyggarna inkluderades även viss lektionsplanering och mindre didaktiska moment i den sista terminen. Skälet var att de ibland behövde undervisa elever eller hamnade i undervisande situationer av olika slag och efterfrågade den typen av kunskaper. Medverkande lärare på utbildningen har främst varit utbildningsansvariga pedagoger till-

sammans med andra forskare och lärare på högskolan men även från andra lärosäten samt romska experter.

Resultat

Av de 16 studerande som deltagit i utbildningssatsningen har 12 erhållit samtliga 30 högskolepoäng. Två studerande har tre godkända kursavsnitt och därmed 22,5 högskolepoäng. En av de studerande har intyg om deltagande i tre kurser och godkänt i en kurs, 7,5 högskolepoäng. En studerande deltog endast vid en delkurs utan att nå intyg om deltagande.

Kursledningen på Södertörns högskola och de studerande har i samverkan med alla aktörer i utbildningssatsningen bidragit till att avhoppet från utbildningen varit få. En övervägande majoritet av de studerande nådde godkänd nivå på alla kursavsnitt. Deltagarna hade en mycket skiftande utbildningsbakgrund och språkkunskaper. Bland dem fanns flera med oavslutade gymnasiestudier eller med begränsad skolgång bakom sig, några få hade avslutad gymnasieutbildning och två hade akademiska examina sedan tidigare. I gruppen hade det stora flertalet mångårig erfarenhet av att vara aktivist i romska frågor, men utan papper eller intyg på dessa informella kompetenser och erfarenheter.

Kursledningen menar att utbildningen anpassats och förstärkts för att möta den heterogena studerandegruppen men att innehåll, kvalitet och krav i utbildningen varit densamma som för annan utbildning på högskolan. Kursledningen har arbetat aktivt med att skapa en tillåtande och stödjande kultur i utbildningen och mellan de studerade. Det positiva klimatet har starkt bidragit till att majoriteten av de studerande är fortsatt intresserade av studier och fortbildning inom utbildningsområdet. Bland de studerande på brobygggarutbildningen har åtta valt fortsatta studier på högskolan. De deltar i en fortbildningssatsning för modersmåls lärare i romska språk. Sett till ovanstående redovisade resultat är det Skolverkets mening att utbildning varit effektiv då 15 av 16 studerande har slutfört utbildningen.

Samordningen mellan arbete i hemkommunen och studier på högskolan har haft brister. Orsaken kan primärt inte relateras till själva utbildningen utan mer till organiseringen av hela utbildningssatsningen och brister i kommunikationen mellan olika aktörer. De studerande har inte haft likvärdiga möjligheter till stöd för studier på hemmaplan och har dessutom haft olika innehåll och uppdrag i sin tjänst. Det har också funnits önskemål från huvudmännen om innehåll i utbildningen som inte alltid kunde beaktas.

Kostnaderna för utbildningssatsningen har varit högre än för andra motsvarande uppdragsutbildningar där staten bidrar med utbildningskostnader, lönekostnader och kringkostnader. Den högre kostnaden för den romska brobygggarutbildningen kan motiveras med att den heterogena och delvis studieovana gruppen fått ökad tillgång till lärare och mer campusförlagd undervisningstid. Mer undervisningstid på högskolan har även medfört extra kringkostnader för resor, logi samt uppehåll. Den totala ersättningen till Södertörns högskola uppgick till cirka 3 000 000 kronor.

Kostnaden per högskolepoäng är cirka 5 500 kronor för brobygggarutbildningen. Som jämförelse kan nämnas att uppdragsutbildning för modersmållärare i nationella minoritetsspråk ligger på cirka 3000 kr per högskolepoäng.

En fortsatt brobygggarutbildning

Rollen som brobyggare har förutsättningar att bidra till en ökad samverkan mellan romska familjer och förskola, skola. Brobygggarutbildningen är en viktig faktor för denna samverkan. Skolverkets bedömning är emellertid att det är osäkert i vilken utsträckning kommuner kommer att efterfråga utbildningsplatser vid en eventuell fortsättning av utbildningen. Trots ett stort statligt engagemang och goda ekonomiska villkor var det ändå svårt att fylla utbildningsplatserna. När erbjudandet vidgades till kommuner som visat intresserade av att delta i pilotverksamhet för romsk inkludering tillkom endast en kommun som tog del av erbjudandet.

Villkoren för den nyligen avslutade utbildningssatsningen var som tidigare nämnts goda. Här fanns en statlig samordning och ekonomiska incitament som bidrog till att pilotkommunerna tog del av satsningen.

Majoriteten av deltagarna i den genomförda utbildningen hade vid kursstarten inte formell behörighet för högskolestudier. Det är troligt att detta kommer att vara fallet vid en eventuell kommande utbildning. Det är därför inte möjligt för högskolan att erbjuda utbildningen inom ordinarie strukturer. Utbildningen måste därför arrangeras som uppdragsutbildning. På sikt kan intresset för utbildningen öka men Skolverkets bedömning är att det krävs fortsatt statligt stöd.

Södertörns högskola bygger succesivt upp sin kapacitet att arbeta med utbildningar för romsk kultur och språk. Det är dock bara ett fåtal personer på högskolan som är engagerade i undervisningen. I nuläget visar den första brobygggarutbildningen att det fortsättningsvis finns stora behov av högre utbildning bland romer. Skolverket menar att uppdragsutbildning för romska brobyggare är en angelägen och viktig insats under de närmast kommande åren för att möjliggöra för en större grupp romer att nå likvärdiga möjligheter och tillträde till högre utbildning.

För Södertörns högskola har brobygggarutbildningen inneburit en möjlighet att utveckla och genomföra en utbildningsmodell där två lärare, en romsk och en icke-romsk, har kunnat arbeta parallellt i såväl planering som genomförande, och i samråd med kursdeltagarna, vilket det finns få exempel på i romska sammanhang. Utbildningsmodellen har enligt kursledningen i hög grad möjliggjort att det interkulturella perspektivet kontinuerligt funnits med i utbildningens olika delar och varit en styrka för att också skapa och stärka det förtroende som högskolan har bland kursdeltagarna och bland romer mer allmänt. Genom brobygggarutbildningen och det symbolvärde högre studier idag har i romska sammanhang tyder resultatet på att avståndet till högre studier minskats. De första brobyggarna har blivit förebilder och bygger i sin tur broar till högskolor och universitet bland andra romer. I och med att antalet romer ökar inom högre utbildning och att därmed romska röster och perspektiv inkluderas i akademien, ökar också möjligheterna att uppfylla kravet

på att ”aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan”, som högskolelagen föreskriver (Högskolelagen 1:5; SFS 2001:1263). Det nära samarbetet med romer har också inneburit att det forskningsmässiga intresset när det gäller romska frågor eller Romani Studies, som forskningsfältet heter internationellt, har ökat under de senaste åren på högskolan, vilket nu senast resulterat i att en professur i Romani Studies i slutet av 2015 utlystes på högskolan. I ett europeiskt perspektiv är Södertörnmodellen för brobygggarutbildning unik, eftersom det är den enda romska brobygggarutbildning som idag är placerad på högskolenivå med möjlighet att ta högskolepoäng efter godkända examinationer.

Sammanfattning

Skolverket menar att brobygggarutbildningen varit effektiv. Av 16 studerande har 15 slutfört utbildningen. Utbildningen har anpassats och förstärkts för att möta den heterogena gruppen av studerande. Innehåll, kvalitet och krav i utbildningen är emellertid detsamma som för annan utbildning på högskolan.

I Skolverkets kontakter med personer med koppling till romsk nationell minoritet upplever vi att de finns ett ökat intresse för högskoleutbildningar och att det är en effekt av de positiva signaler som de brobyggare som deltagit i utbildningen sänt ut i sina nätverk. Skolverket menar att brobygggarutbildningen som anordnades på Södertörns högskola utgör en viktig del av regeringens strategi för romsk inkludering. Att utbildningen bidragit till att förbättra romers tillträde till skolan och på så sätt förbättra romers livsvillkor på lång sikt.

Villkoren för utbildningssatsningen var goda med statlig samordning och ekonomiska incitament. Majoriteten av deltagarna i den genomförda utbildningen hade vid kursstarten inte formell behörighet för högskolestudier. Det är troligt att det kommer att vara så även vid en eventuell kommande utbildning. Skolverkets bedömning är att högskolan inte kan erbjuda utbildningen inom ordinarie strukturer utan den bör tills vidare arrangeras som uppdragsutbildning.

På Skolverkets vägnar

Pia Enochsson
Avdelningschef

Mats Wennerholm
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har Maria Weståker, enhetschef, undervisningsråden Nermina Wikström, Lena Ålander deltagit.